

פענוח הערות ומראי-מקומות.

יב תמוז.

ב' אחר קריאת התורה — יברך בפני עשרה בלא ספר תורה, ולא ימתין עד יום ה'.

(9) שו"ע או"ח סרי"ט, ס"ו. אם איחר יש לו תשלומין לברך כל זמן שירצה ונכון שלא לאחר שלשה ימים:

מג"א סק"ו. ג' ימים. ואם יצא ביום ב' יברך בפני י' בלא ס"ת ואל ימתין עד יום ה' (כ"ה):

שה"ג. לקוטי שיחות חלק כ עמוד 469. און אויך דער ענין [די הוראה פון מהדרין מן המהדרין] בנוגע צו אלע מצוות, וואס מען נעמט ארויס פון ימי חנוכה איז פארבונדן מיט דער גאולה פון י"ט כסלו ווארום די שלימות הגאולה, ווען דער אלטער רבי איז געקומען צוריק פון פעטערבורג (דער ארט וואָס איז געווען פארבונדן מיטן מאסר) אין זיין פלך (וויטעבסק) - איז געווען בחנוכה. וכמבואר בסיפור הגאולה" אז דער אלטער רבי איז אנגעקומען אין וויטעבסק ביום ג' ב' דחיוכה" [וואָס דעמולט איז געווארן שבעה ימים יי פון דעם יום השלישי י"ט כסלו] און התעכב שם כל ימי החנוכה".

(12) ספר התולדות אדמו"ר הרי"ף חלק ג פרק יז. מאסרו של הרבי הטיל סערה, חיש מהר נתפרסמה הידיעה בכל רחבי לנינגרד : ומכל חלקי העיר החלו לנהור המוני אנשים, חסידים ואף אנשים לא דתיים, אל בית הרבי. הקהל עמד לומר תהלים, להתחנן ולבקש רחמים על הרבי. כן הודיעו לערים ולעיירות האדיץ, נעזשין, ליובאוויטש, ליאדי ורוסטוב מאמסר הרבי, בכוונה להביא את הדברים בפני אהלי הקודש, מקומות

(1) ספר המאמרים תרפ"ז עמוד רצב. בשעה אחת נשמע בעיר דבר החופשה אשר ניתנה לכ"ק אדמו"ר שליט"א ויתקבצו הרבה אנשים למעונו, ואמר אז המאמר ה' לי בעזרי. ביום הרביעי י"ג תמוז אחרי קבלו תעודת החופש, לעת ערב נתאספו הרבה אנשים למעונו ואמר אז המאמר ברוך הגומל הא'. ביום החמישי בקר עזב את עיר מקלטו ויבא לביתו ללעניגראד ביום ועש"ק י"ד תמוז ובש"ק פ' פנחס עלה לתורה ויברך ברכת הגומל, ובעת הקידוש אמר המאמר ברוך הגומל הב' ובסעודת ש"ק בסעודת הודאה אמר המאמר שאו ידיכם קדש.

(6) מצודות דוד לתהלים קיח, ז. ה' לי בעוזרי. כאשר היה ה' לי בעזר עוזרי אז אראה בנקמת שונאי:

רד"ק. אני אראה בשונאי. אני אראה בהם כמו שארצה לראות:

(7) סדר ברכות הנהנין פרק יב, ס"ז. אין לברך עד שיצא מהספנה לגמרי, לפיכך לא יברך החולה עד שיחזור לבריו לגמרי. ואם אחר מלברך — יש לו תשלומין כל זמן שיירצה. ונכון שלא לאחר ג' ימים, לפיכך אם יצא מן הספנה ביום ב' אחר קריאת התורה — יברך בפני עשרה בלא ספר תורה, ולא ימתין עד יום ה'.

(8) שם פרק יג הלכה ה. אין לברך עד שיצא מהספנה לגמרי, לפיכך לא יברך החולה עד שיחזור לבריו לגמרי. ואם אחר מלברך — יש לו תשלומין כל זמן שיירצה. ונכון שלא לאחר ג' ימים, לפיכך אם יצא מן הספנה ביום

מנוחתם של נשיאי חב"ד בערים אלו. בשעה שבע בבקר נערכה אסיפה בבית הרבי, בה השתתפו מנהיגי היהדות שבעיר, עורכי דין מפורסמים ועסקנים. הבעי' שעמדה על הפרק היתה, איך מצילים את הרבי? האסיפה נמשכה כמה שעות והוחלט להעביר את האסיפה למקום אחר. ביתו של הרבי לא התאים, מטעמי זהירות ובטחון, לדיונים מעין אלה. בשעה עשר עברו לבית אחר כדי להמשיך בהתיעצות. כאן הופיעו נציגים מכל חוגי היהדות שבעיר, פרט כמובן לקומוניסטים. ההתיעצות נמשכה זמן רב, המצב הי' קשה מאוד והנאספים לא יכלו להגיע להחלטה סופית. המצב הפוליטי בברית המועצות הי' מתוח מאוד. אנגלי' ניתקה את יחסי' עם רוס'. העתונות הסובייטית כתבה מתוך התרגשות ורוגז רב על ניתוק יחסים זה. העתונות סברה שרוסי' עומדת לפני מלחמה עם אנגלי', כאילו כל העולם הקפיטליסטי עומד להתקיף את המדינה הפרוליטרית ולהשמידה. המדינה כולה נמצאה במצב של כוננות לעמידה בפני ההתקפה הממששת ובאה. המפלגה הקומוניסטית, הנוער, הנשים, הצבא והצי גויסו ונקראו לתפוס בנשק. כל המדינה היתה עסוקה באימונים. נוסף לכך, קרה אז בורשה מאורע אחר: קאווארדא, מהגר רוסי לבן, הרג את וויקוב, הציר הרוסי בפולני'. וגם בפריז אירגנו הלבנים" התנפלות על דיפלומט סובייטי. השלטונות הסובייטים היו אחוזי עצבנות באופן בלתי רגיל. כל צל נראה להם כסכנה עצומה לברית המועצות, וגם צלם העצמי הטיל עליהם פחד רב. הטירור האדום התפרע בכל חריפותו ופראותו. הצ'יקה הרגה על ימין ועל שמאל, נער זקן, שונאים אמיתיים ומדומים הומתו במרתפי' העמוקים של הג.פ.א. כל כמה שמסוכן הי' מצבו של הרבי, עוד יותר מסוכן הי' לנקוט בצעד לא נכון למען הצלתו. האסיפה החליטה לא לפנות לחוץ לארץ למען הצלת הרבי. מצד אחד היי' אמנם ברור, שהתערבות והשתדלות החוגים היהודיים בחוץ לארץ, חשובה ביותר. בכחם לעניין אישי ממשלה שונים באירופה ולהפעילם להשפיע על הממשלה הסובייטית לשחרר את הרבי. אבל מצד שני היי' גם חשש מבוסס, שפעולה מעין זו עלולה להרגיז את הצ'יקה והיא תראה במעשה זה, נסיון קונטרריבולוציוני להשחיר את פני רוס' הסובייטית. הצ'יקה עלולה להוריד את הרבי למרתפי' העמוקים ולהמיתו. לכן, החליטה האסיפה שלא

לנצל כל השפעה מחוץ לארץ ולרכז את פעילות ההצלה אך ורק מתוך ניצול כחות השפעה בפנים המדינה. הוחלט איפוא לפנות אל גדולי מנהיגי ברית המועצות ואל שרי המלוכה. פני' זו צריכה היתה להיעשות במוסקבה. ההתיעצות נמשכה עד למחרת (יום חמישי) בבקר, ובשעה שתיים עשרה בצהריים התקשרו עסקני לנינגרד טלפונית עם עסקני מוסקבה, מסרו להם בקצרה על הענין והוסיפו ששליח מיוחד יוצא אליהם מלנינגרד. חתנו של הרבי, הרב שמרי' גורארי', יצא מיד למוסקבה. עסקני מוסקבה נקטו באמצעי זהירות מיוחדים. הם פחדו לקיים אסיפתם באחד מבתי הכנסת שבעיר או בבית פרטי, כדי שלא לעורר תשומת עינה של הג.פ.א. אסיפת ההתיעצות התקיימה לכן באחד החדרים של בנק מוסקבאי מסוים. הרבה אנשים נכנסים ויוצאים בבנק, והפחד מתשומת עינה של הג.פ.א. היתה קטנה יותר. הרב גורארי' נסע ישר מתחנת הרכבת לאותו בנק. ההתיעצות דנה בשלש דרכים להצלת הרבי: א) לנצל קשרים פרטיים" בג.פ.א. הלנינגרדית. ב) פני' לאינסטנציות הסובייטיות הגבוהות שהוראותיהן מחייבות גם את הג.פ.א. ג) פני' ליהדות העולם ודעת הקהל העולמית. כל דרך היו לה מעלות וחסרונות. מעלתה של הדרך הפרטית" היתה שאין היא עלולה להרגיז את הג.פ.א. הלנינגרדית, נקודה זו היתה חשובה ביותר, כי בהרבה מקרים היתה הג.פ.א. של עיר מסוימת מוצאת עצמה נעלבת מהפני' אל אישי ממשלה גבוהים, ומתוך כעס היתה ממיתה את האיש הנידון, למרות שלכתחילה לא חשבה להרוג אותו. הפחד מפני' אל אישי השלטון הגבוהים הי' שמא תעריך זאת הג.פ.א. הלנינגרדית כמעשה הלשנה עלי'. הדרך לפני' אל היהדות העולמית לא נתקבלה בהסתמך על דעתם של הלנינגרדים. ההתיעצות בבנק נסתיימה בלי קבלת כל החלטה. נבחר ועד מיוחד והוחלט לערוך התיעצות נוספת בה ישתתפו כל נציגי יהדות מוסקבה. משתתפי האסיפה התפזרו באוירה קשה ביותר, כל רגע יקר, ולא יודעים מה לעשות. בהתיעצות השני', נפסלו שתי הדרכים של פני' אל אישי השלטון הגבוהים ושל פני' ליהדות חוץ לארץ. כולם הסכימו שאסור להעמיד בסכנה את חיי הרבי על-ידי פני' אל אישי השלטון הגבוהים, הצ'יקה עלולה מתוך רוגז להמית את הרבי. יהדות חוץ לארץ יכולה אמנם להביא עזרה רבה, ברם

זה עלול לארוך יותר מדי זמן וההשתדלות יכולה לבוא חלילה אחרי ככלות הכל... עוד זאת, זה יכול לשמש הוכחה לג.פ.או. שהרבי הנו קונטרס רבולוציונר מסוכן, כי הנה העולם הקפיטליסטי מתערב ומשתדל למענו. והוחלט לנקוט בדרך של פני' פרטית, לפעול על הג.פ.או. הלניגרדית לשחרר את הרבי. ברם, מיד הוברר שגם דרך זו אינה טובה. בשבת בבקר הגיע למוסקבה יהודי דתי מלנינגרד, ובידו אינפורמציה שמצבו של הרבי איום. הג.פ.או. הלניגרדית החליטה להמית את הרבי בירי'. בשבת לפנות ערב התאסף הועד המיוחד והחליט לפנות אל ראשי השלטון אם הג.פ.או. הלניגרדית קבלה כבר החלטה של פסק דין מות, הרי שאין מה להפסיד בפניי כזו. באותו ערב נשלחו מברקים אל קאלינין נשיא המדינה, אל ריקוב ראש הממשלה ואל הנהלת הג.פ.או. במוסקבה. כן הודיעו למרכזים היהודיים ברוסי, חרקוב, מינסק וכדומה, ובקשו לאסוף חתימות של מאות אלפי יהודים ברחבי רוסי', ושל מוסדות וחברות יהודיות ברוסי, על כתב בקשה מיוחד לשלטון הסובייטי, בו יערבו ליחסו הלוואלי של הרבי כלפי השלטון, וכי נקי הוא מכל אשמה של פעילות קונטרס רבולוציונית. הפיטיצי' על מאות אלפי חתימות! תדרוש:

(13 פסחים ח עמוד ב.) והאמר רבי אלעזר: שלוחי מצנה אינן גזוקין! היכא דשכים היציקא שאגני. שצאמר: "ויאמר שמואל איה אלף ושמע שאול ונהרגני ויאמר ה' עגלת בקר תקח בידך וגו'".

שו"ע הרב או"ח סימן תלג סל"ג. במה דברים אמורים? כשברי לו עקשו בזמן הבעור שיש נדאי חמץ בתוך הגל, אבל אם לא ברי לו עקשו בשעת הבעור שיש בגל נדאי חמץ, כגון חורים שבכתל שנשתמש בהם חמץ, ואחר כך נפל הכתל ונעשה גל, שיש להסתפק ולומר שמהאחר כך נטל החמץ מהחורים קדם שנפל הכתל, ולא נשתמר ממנו מאומה בהחורים, ועקשו בזמן הבעור אין מן החמץ כלום בתוך הגל, ולפיכך, אם כבר בטל את החמץ הנה, או שכול עדן לבטלו, שאף אם יש עדן בתוך הגל אינו חייב להוציאו משם ולבערו מן התורה אלא מדברי סופרים — לא הטריחוהו חכמים להוציאו משם על ידי מרא וקדרם, כיון שאפשר שאין שם חמץ כלל. וגם לא הצריכוהו לבדק ולחפש בגל בידים ולבטח על הקדוש ברוך הוא שלא יזיקנו עקרב ששלוחי מצנה

אינן (והא דחזינן לסכנה גבי חור שבין ישראל לנכרי, הנה שכיחא הוצא, והיכא דשכיחא הוצא לא סמכינו אנפלו כשעוסק במצנת המקום, שצאמר "ויאמר שמואל איה אלף ושמע שאול ונהרגני, ויאמר ה' עגלת בקר תקח וגו'". אבל הכא לא שכיחא הוצא, שמה אין פאן עקרב כלל בגל, ואם תמצא לומר יש בו, שמה לא יגע בו בידיו כשיבדק ויחפש בגל, ואם תמצא לומר יגע בו, שמה לא יזיקנו, כי לא יוכל מחמת שהוא מטמן בגל, ואין פאן אלא חששא בעלמא, ולא חזינן לה אלא לאחר שהשלים המצנה כמו שיתבאר), לפי שחשו חכמים שמה תאבד לו מחט בגל זה קדם בדיקה זו (שפשעת הבדיקה בנדאי לא יאבד ממנו כלום על ידי טרדתו בבדיקה, ששלוחי מצנה אינן גזוקין לא בגופם ולא בממונם), ולא ירצה לחפש אחריה קדם בדיקה זו, לפי שיתירא מעקרבים המצויין שם, רק בשעת בדיקה שאז הוא עוסק במצנה יחפש גם אחר המחט, ויש לחש שמה גם אחר גמר הבדיקה יחפש גם פן אחר המחט, ואז אין עוסק במצנה כלל ויוכל לבא לידי סכנה*. אבל אם לא בטלו וכבר הגיע שעה ששית שאין בידו לבטלו — חייב הוא לפקח (יד) על ידי מרא וקדרם ולבדק ולחפש שמה יש שם מן החמץ שנשתמש בחורין תוך ל' יום לפני הפסח. אבל החמץ שנשתמש בהם קדם ל' יום יש בו כמה ספקות להקל, שמה נטל כלו מהחורים, ושמה נתעפש בארץ זמן (ושמה יש עליו גבוה ג' טפחים שהוא פמבער מן התורה), ואין צריך לבערו אלא מדברי סופרים, נחכמים לא הטריחוהו לפקח הגל על ידי מרא וקדרם, כיון שאין שם חמץ נדאי:

(14 ספר המאמרים קונטרסים חלק א עמוד קעט.) הוי' לי בעזרי ואני אראה בשנאי. הנה לשון הפסוק אין לו הבנה כלל לכאורה, דהנה בהשקפה ראשונה משמע שהאדם יש לו עוזרים רבים והקב"ה הוא עמהם, והאמת הוא אשר אין עוד מלבדו ורק הוא לבדו הוא ית' הבורא מהווה ומחי' את האדם ועוזר לו בכל אשר לו וכמ"ש הרמב"ם יסוד היסודות ועמוד החכמות לידע שיש שם מצוי ראשון ממציא כל נמצא וכל הנמצאים משמים וארץ ומה שביניהם לא נמצאו אלא מאמיתת המצאו, דד' תיבות אלו יסוד היסודות ועמוד החכמות הם ר"ת הוי

שם עמוד קפג. ...וזהו הוי' לי בעזרי ואני אראה בשנאי דבכדי להגיע לבחי' ראי' וכמאמר איזהו חכם הרואה את

הנולד שהו"ע יחו"ע הוא ע"י המנגד דוקא, ואו הנה הוי' לי בעזרי וגם בהעוזרים יהי גילוי שם הוי'.

מאמרי אדה"ז תקס"ד עמוד רכט. הוי' לי בעוזרי ואני אראה בשונאי כו'. להבין מהו בעוזרי ל' רבים, וגם איך יתכן לומר ל' עזר בלבד הלא הוא ית' כל יכול ואין לך דבר חוץ ממנו כו'.

...וזהו הוי' לי בעוזרי, הוי' לי פי' כשצריך למשוך בחי' הוי' סדכ"ס הנ"ל אליו בבחי' שם ומל' בבחי' גילוי אור הוא ע"י עוזרים הן רמ"ח מ"ע שנק' מסייעין לייחד קוב"ה ושכינתו כנ"ל וד"ל.

(15) ראב"ע על הפסוק. ה' - אמר רבי משה: כאשר יהיה השם לבדו, כנגד כל עוזרי אני אראה בשונאי. והטעם איננו אומר כי השם יהיה אחד מעוזרי, רק הוא כנגד כל העוזרים כי בהיות השם עזרתה לי, אין לי צורך לעוזרים בלתי ואילו היו לי עוזרים רבים והשם איננו עזרי - לא יועילני. וזה הפירוש ארוך ואין צורך לו רק הטעם שהשם יעזור עוזריו ויראו בנקמתו בשונאיו, ובעבור שהזכיר שיש לו עוזרים אמר, כי לא יבטח בהם רק בשם לבדו, על כן: טוב לחסות בשם, כי בכל מקום יהיה לו מחסה. והטעם: אשר יחסה בו הוא ילחם לו.

17* תורה אור תולדות יט עמוד ב. ובזה יובן מעשה דר' יוסי בן קיסמא עם ר' חנינא בן תרדיון שאמר תמה אני אם לא ישרפו אותך כו'. והשיבו מן השמים ירחמו וא"ל אני אומר לך דברי טעם כו'. וא"ל ר"ח מה אני לחיי עוה"ב. וא"ל כלום מעשה כו'. והשיבו מעות פורים וכו' וחלקתים לעניים. ע"כ. ולכאורה מאד תמוה שאלתו מה הוא לעוה"ב. אם הוא מוסר נפשו על קדוה"ש שהי' מקהיל קהלו' ברבים לא יהי' לו עדיין חלק לעוה"ב. וגם מה שאל ר' יוסי כלום מעשה בא לידך. מהו התשובה על שאלתו כו'. אך הענין שהי' ר' חנינא בן תרדיון מסופק בעצמו ענין מסירת נפשו בשביל עסק התורה אם הוא באמיתות לש"ש בלבד אף שהי' צדיק מופלג ולומד לשמה באמת מ"מ לפי שיש בנ"א שמצד טבעו ומזגו ומדותיו להמשיך חשק ותשוקת כל לבבו אל למוד החכמות. ולהיות תמיד מחשבתו ולבו ושכלו דבוק בהן. והראי' מהפילסופים מהאומות הקדמונים שהיו שרים גדולים לא יחסר להם כל מעדני עולם. היו עוזבים כל תענוגי' ועוסקים בכל לבבם ותשוקת נפשם בלמוד

החכמות. כל היום והלילה אין מחשבתו פנויה. ולהבין ולהעמיק בענין החכמות ותערב לנפשו ותתענג בהם כ"כ כמו זולתו בכל תענוגי העולם. וזה אינו להם מצד אמונתם שהם היו גוים עובדי כוכבים שאין להם שום הכרח ואמונה שיגרום להם סבת עסקם בחכמותיהם בתכונה ותשבורת ופילסופיא חכמת החיצוני' תענוג נפלא כ"א מצד מזג טבעם מאד תכריח בחשק נפלא שנולד בטבע כזה. ויש מהם נולד במזג אחר שלא יתאווה ויחשוק לחכמות אף כי יבינם אין לו תענוג להשיג מחשבתו בהם אפי' רגע אחת רק אחר שרירות לבו רק רע כל היום לזאת תכלה נפשו. וסבת זה הוא מצד המרות. יש שגובר בו מרה הלבנה שאין ביכולתו לצמצם מחשבתו בדבר א' אף שהוא שכלי ולא יתענג בו כלל. ויש שגובר בו מרה שחורה בתולדתו תשתוקק נפשו מאד אל החכמה כל חפציה לא ישוו בה כאש' כ"ז מבואר בח"פ להרמב"ם ע"ש פ"ח. ולכן גם בישראל ימצא טבעיים מחולקים כמותם. אך שתמשיך נפשו לדבר הנהוג בישראל כמו ענין למוד התורה שבע"פ. יחשוק נפשו ולבו להגות בה יום ולילה לא ישבות. ולפיכך ר"ח ב"ת היה ירא שמא גם מצד טבעו גופני' גורם לו מסירת נפשו בעד החכמה אף שבודאי אינו אלא מעט מזער מ"מ אין זה לה' לבדו כו'. ושאל מר' יוסי היאך הוא משיג בו. אם הוא מנוחלי העוה"ב שאין בלבו אלא אחד כו'.

(18) ד"ה הוי' לי בעזרי שם. דד' תיבות אלו יסו היסודות ועמוד החכמות הם ר"ת הוי' דבאמת הנה שם הוי' הוא המהוה ורק שההתהוות בפואל הוא ע"י שם אלקים.

(19) טור חושן משפט בסופו. ² והרמב"ם כתב הרואה שחבירו טובע בנהר או שלסטין באין עליו ויכול להצילו או שישכור אחרים להצילו או ששמע שאנסים מחשבים עליו רע ולא גילה לאוזן חבירו והודיעו או שידע באנס שהוא קובל על חבירו ויכול הוא לפייסו בגלל חבירו ולהוציא שטנה מלבו ולא פייס וכל כיוצא בזה עובר על לא תעמוד על דם רעך ואם מצילו הרי כאילו קיים עולם:

ב"י שם. ומ"ש בשם הרמב"ם הוא בפרק א' מהלכות רוצח וכתבו רבינו בשביל מה שכתב שאם שמע עכו"ם או לסטים מחשבים עליו רע צריך לגלות אוזן חבירו או לפייס העכו"ם. וכתבו הגהות מיימונית עבר על לא תעמוד וכו' בירושלמי מסיק אפי' להכניס עצמו בספק

סכנה חייב ע"כ ונראה שהטעם מפני שהלה ודאי והוא ספק וכל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא:

אנציקלופדי תלמודית י, אם חייב להכניס עצמו בספק סכנה בשביל הצלת חברו מסכנה ודאית, נחלקו בדבר: יש מהראשונים שכתבו שחייב להכניס עצמו בספק סכנה בשביל כך⁶⁶, ויש שהסבירו לפי שזה ודאי וזה ספק. ויש חולקים וסוברים שבמקום שיש ספק סכנה לעצמו אינו חייב להציל חברו⁶⁸;

⁶⁶ הגמ"י ד' קושטא רס"ט רוצח פ"א הי"ד בשם ירושלמי, והביאו בכ"מ שם ובב"י חו"מ תכו, ולפנינו בירושלמי אין, ובהעמק שאלה שאלתא קמז כ' מקור מירושלמי תרומות סופ"ח עד דאנא קטיל כו' אנא משזיב; שו"ת חות יאיר סי' קמו וכו' שגם בב"מ סב א לעיל מוכח כירושלמי, שדוקא אם שניהם ימותו ודאי ישתה הוא; דעה א בשו"ע הרב נזקי גוף ס"ז.

⁶⁸ סמ"ע סי' תכו ס"ק א בד' הרי"ף והרמב"ם והרא"ש והטור שהשמיטו; או"ה כלל נט דין לח, ועי"ש בהגהות זר זהב אות כא; שו"ת יד אליהו מלובלין סי' קמג, וכו' ראייה מנדה סא א בר' טרפון שלא רצה לסכן עצמו, עי"ש בתוס', והאריך עוד בכמה ראיות; שו"ת רדב"ז ח"ג סי' אלף נב (תרכז), והוסיף שה"ז חסיד שוטה אם עשה כן שספק שלו עדיף מודאי של חברו, ועי' להלן בשמו; שו"ע הרב הל' שבת סי' שכט ס"ח בסתם ודעה ב בשם יש חולקים בהל' נזקי גוף שם, וסיים וספק נפשות להקל. ועי' הערות ר"ח הלר לסהמ"צ ל"ת רצו שדחה הראיה מירושלמי תרומות בציון 66 והראיה של החו"י מב"מ סב, ולעומת זה דחה גם את הראיה להיפך מנדה סא א. ועי' תפא"י פאה פ"א מ"א ויומא סופ"ח.

שו"ע הרב חו"מ הלכות נזקי הגוף ונפש ס"ו. ה'רואה את חברו טובע בים או לסטים באים עליו ויכול להצילו הוא בעצמו או לשפך אחרים להצילו — ס"ב לט"ח ולשפך ולהצילו, וחזר ונפטר ממנו אם יש לו, ואם לאו — לא ימנע, ואם נמנע — עובר על "לא תעמד על דם רעה". ואפילו לפני בספק סכנה — יש אומרים שצריך קדי להציל את חברו ממיתה ונדאית (ויש חולקין בזה. וספק נפשות להקל):

שם או"ח סימן שכט ס"ח. ה'רואה ספינה שיש בה ישראל המטרפת בים, וכן נהר שוטף, וכן יחיד הנרדף מפני נכרי — מצוה על כל אדם לחלל עליהם שבת קדי להצילם, ואפילו הוא ספק אם יציל. ומכל מקום, אם יש סכנה — אין לו לסכן עצמו קדי להציל את חברו, מאחר שהוא חוץ מן הסכנה. ואף שרואה במיתת חברו, ואף על פי שהוא ספק ונכרי ונדאי, מכל מקום הרי נאמר "נחי בָּהֶם", ולא שייבא לידי ספק מיתה על ידי שיקום מה שצאמר "לא תעמד על דם רעה":

שה"ג. הוספות לשו"ע או"ח עמוד 52. שמעתי מפי קדשו רבינו הזקן פעמים רבות דכל ספק העמיד בתוך חצאי עיגול ודעתו היתה לחזור בו ודעתו היתה לחזור ולשנות פרק זה לראות אם צדקו דבריו.

קומטרס השולחן הקדמה ס"ח. וראיתי ליחד הדבור על המאמרים המוסגרים אשר רבו מאד בשו"ע רבינו ז"ל, מה טיבם ועל מה נדפסו בסוגריים, והגם שאחי רבינו מוהרי"ל ז"ל בספרו שארית יהודה לסי' שס"ג כ' וז"ל כמו ששמעתי מפי קדשו (של רבינו ז"ל) פעמים רבות דכל ספק העמיד בתוך חצאי עיגול ודעתו היתה לחזור ולשנות פרק זה לראות אם צדקו דבריו ואפשר שהי' ע"ז איזה קו"א עכ"ל. וכ"כ הדברי נחמ"א או"ה די"ט ע"ג וז"ל מדכתב מוה"ז רבינו זה בב' חצאי עגולה משמע שגם זה לא ברירא לי' עכ"ל, והיינו כדברי השא"י(ח), אבל רובם כמעט ככולם של המאמרים המוסגרים אין ליישב בדרך זה כלל כמבואר לכל מעיין (והשא"י כ' רק זה דכל ספק הוא מוסגר, אבל לא שכל מוסגר הוא ספק), ואשר נתברר לי אחרי העיון הוא זה, (1 - חלק היותר גדול מן המוסגרים הם הוספות, שהמעתיקים דלגו תיבה א' או שתיים או יותר ולפעמים דלגו שורות שלמות מהכתב יד, והרבנים המגיחים תקנו והשלימו את החסר כפי שהבינו מדעת עצמם, אשר בלי ההוספה אין קשר לדברי רבינו ז"ל הקודמים עם האחרונים, ורשמו זה במוקף להודיע שתיבות אלו הם הוספה. אולי יבוא מי שהוא וימלא החסרון במלים אחרות יותר מתאימות תהא הרשות בידו, ובזמננו הונהג שמאמר או תיבה נוספת מקיפים אותה בחצאי מרובע, אבל בזמננו נהגו לרשום גם הוספה בחצי עיגול, הוספות אלו לפעמים הם סעיפים שלמים אשר הוקפו בחצאי עגול. (2 - חלק מן המוסגרים הם תיבות מיותרות

שהמעתיקים טעו והוסיפו תיבה או יותר, והמגיחים רשמו אותם בסוגריים, בכדי לדלג עליהם לגמרי ט). - כמה פעמים מוסגר טעמו ונימוקו של הדין כיון שאיננו נוגע ישר אל עצם ההלכה. (4) כל דבר שנשנה דרך אגב ואין כאן מקומו העיקרי נרשם במוסגר. - (5) ויש הלכות במוסגר שהם הוספות, ואינם תקונים להשמטות המעתיק, רק הוספת הלכה לשלימות הענין (י). (6) וישנם מוסגרים אבל מעטים הם שכנראה הם מרבינו ז"ל עצמו ועליהם כיוון השא"י שנסגרו מפני הספק, בכדי לחזור ולשנות פרק זה, ואחדים מאלו מצויין בצדעם על יד המ"מ, או בקו"א שם שהדין צ"ע והטעם לזה, ואם באנו לפרט כל המוסגרים וסיבתם יצטרך לזה חיבור מיוחד, והמעייין היטב יבין מעצמו כל מוסגר מאיזה טעם הוא, וגם בהעמדת הסוגריים נפלו טה"ד הרבה שהעמידו כ"פ את החצאי עיגול שלא במקומם :

21) פרש"י משפטים כב, ל ד"ה לכלב תשלכון אתו. אף הגוי ככלב; או אינו אלא כלב כמשמעותו? ת"ל בנבלה או מכר לנכרי (שם י"ד), ק"נ לטרפה שמתתת ככל הנאות. אם כן מה ת"ל לכלב? ללמדך שהכלב נכבד ממנו, וללמדך הכתוב שאין הקב"ה מקפס שכל כל בריה, ששומר ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשנו (שמות י"א), אמר הקב"ה תנו לו שקרו (מכילתא):

מכילתא שם. ללמדך שהכלב מכבד מן הגוי, שהרי הנבלה לגוי, הטרפה לכלב, ללמדך שלא קפס המקום שכל חיה, ששומר (שמות י"א), וילכל בני ישראל, לא יחרץ כלב לשנו. אמר המקום תנו לו שקרו! וקרי הדברים קול נחמר: ומה, אם שכל חיה לא קפס המקום, שכל אדם, על אחת כמה וכמה! וכן ירמיה אומר: (ירמיה יז, יא) "קרא דגור ולא ילד, עשה עשר ולא במשפט, בחצי ימו יעזבנו, ובאחריתו יהיה נבל." ומה כתוב אחריו? (ירמיה יז, יב) "פסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו."

22) אבות פרק ד משנה יא. רבי אליעזר בן יעקב אומר, העושה מצוה אחת, קונה לו פרקליט אחד. והעובר עברה אחת, קונה לו קטגור אחד. תשובה ומעשים טובים, פתרים בפני הפקדנות. רבי יוחנן הסנדלר אומר, כל פגסיה שהיא לשם שמים, סופה להתקיים. ושאינה לשם שמים, אין סופה להתקיים:

פירוש המשניות להרמב"ם. פרקליט הוא [האיש] המליץ טוב על האדם לשלטן:

23) לקוטי תורה שם צ עמוד א. וזהו הוי' לי כו' פי' ה' לי שנמשך אור א"ס ב"ה על נפשו והיינו ע"י עוזרי שהם הם המצות. [ועמ"ש על פסוק זה בזהר ח"ג דקל"ט ע"ב. ח"ב דצ"ה ע"א, ולבאר הענין איך המצות הם עוזרי הנה פי' וענין עזר מבואר בזהר ע"פ אעשה לו עזר שהוא להיות זו"ן פב"פ כמ"ש בזהר בראשית (דל"ה ע"א) אבל סמך דא עזר. ודא עזר דלעילא דאתהדר לעילא אנפין באנפין כו' סמוכים לעד לעולם כו' ע"ש ובזח"ג דף מ"ד ע"ב ודפ"ג ע"ב וד"ה סע"א. והנה ע"י יחוד עליון זה נעשה בחי' עזר גם למעלה ביחודא עילאה והוא ע"י העלאת מ"ן מיחול"ת דבי"ע שע"ז דייקא נמשך גילוי אור א"ס בז"א ועיין בזהר ויקרא (ד' ז' ע"ב) ואימתי יתקרי אחד כו'. ובפרדס בשער כ"ז שער האותיות פרק י"ח באות סמ"ך פי' ענין סמוכים כי תפארת נסמך במלכות ומלכות נסמך בתפארת. והנה ביאור ענין זה דהחזרת פנים בפנים בנש"י למטה מבואר בד"ה כי ההרים ימוש. דהיינו כאשר נפשות ישראל בטבעם נמשכים לעבודת ה' לאהבה אותו ולדבקה בו מרצונם וחפצם האמיתי שזה עיקר וחיות הנפש כו' משא"כ כשהם בבחינת • פנו אלי עורף כו'. והנה להיות החזרת פב"פ הוא ע"י קיום המצות. שהם ממשיכים גילוי רצון העליון ועי"ז נמשך ג"כ הרצון בנפש לאהבה - את ה' ברצון וחפץ אמיתי כו' וזהו ענין ומשביע לכל חי רצון כו' יעו"ש. וכמ"כ נתבאר ענין זה בד"ה והיה מספר בנ"י גבי פקדת הארץ ותשוקיה ובד"ה וידבר משה אל ראשי המטות גבי פי' וענין קדושה כו' שהיא בחי' אהבה רבה הנמשך ומתגלה בנפש ע"י אשר - קדשנו במצותיו שהוא המשכת רצון העליון הסוכ"ע כו' ע"ש. ובביאור ע"פ אחרי ה' אלקיכם תלכו בסופו. ולכן נק' המצות עוזרי שהם הגורמים - העזר להיות סמוכים בבחי' פב"פ וזהו ישלח עזרך מקדש היינו ע"י אשר קדשנו במצותיו כו' וזהו ג"כ מ"ש מאין יבא עזרי ופי' בזהר פ' יתרו (דפ"ג ריש ע"א) דפי' מאין היינו מבחי' ע"י כו':]

24) ב"ק צב עמוד ב. אמר ליה רבא לרבה בר מרי, מנא הו' מילתא דאמרי אינשי: סמך למריה, טיבותא לשקניה? אמר ליה, דכתיב: "וסמכת את ידך עליו" - "למען ישמעון ויראון כל עדת בני ישראל". וכתיב:

"ויהושע בן נון מלא רוח חכמה, כי סמך משה את ידיו עליו, וישמעו אליו כל בני ישראל וגו'".

דרך מצותיך מצות מילה ו עמוד ב. ומש"כ בספ"ח דב"ק חמרא למרא טיבותא לשקיי שנאמר כי סמך משה היינו כי אדם בלבד הוה בעל הבחירה.

לקוטי תורה חלק ז עמוד 14. ראה בסוף.

לקוטי שיחות חלק יד עמוד 14. ראה בסוף.

(26) ירושלמי נדרים פרק ו הלכה ת. אמר רבי אבינא. אין קף הוא אפילו דיני נפשות. בת ג' שנים ויום אחד בא עליה הרי זה בסקילה. נמלכו בית דין לעברו ובא עליה אינו בסקילה. אמר רבי אבון. אקרא לאלהים עליון לאל גומר עלי. בת ג' שנים ויום אחד נמלכו בית דין לעברו בתולין חוזרין ואם לאו אינן חוזרין.

זהר חלק ג רנז עמוד ב. דסקדין הננין עליה, הנה, הנה, ויהנה.

שער היחוד ואמונה פרק ז. וזהו שילוב שם אדנות בשם הנו"ה, כי שם הנו"ה מורה שהוא למעלה מן הזמן, שהוא הנה הנה ויהיה ברגע אחד כמו שכתוב [ברע"א מהימנא פרשת פנחס],

ספר המאמרים שם. ועוד צ"ל מהו הבקשה ואני אראה בשונאי דלכאורה הי' לי לבקש אשר האויבים והשונאים יהפכו לאוהבים וקרובים. והגם דכל שנאתו של דוד הי' רק לשונאי ה' וכמ"ש הלא משנאיך הוי' אשנא ובתקומתך אתקוטט ומ"מ הלא כתיב יתמו חטאים מן הארץ וארו"ל חטאים כתיב ולא חוטאים, והיינו שהחוטאים יעשו תשובה וא"כ מהו הבקשה ואני אראה בשונאי.

(27) ספר הערכים חב"ד ערך אהבת ישראל עמוד תרכו. מטעם זה, היתה הנהגת כ"ק אדמו"ר (מהור"י צ) נ"ע, לקרב את כל ישראל, גם את אלו שאמרו עליהם מורדין ולא מעלין. וכששאלוהו, הרי דינם מורדין כו", ואיך מקרבם, ענה: ארבעה חלקים בשלחן ערוך". חושן משפט הוא חלק הרביעי. בחלק זה עצמו ד' מאות ועוד עשרים וכמה סימנים. תרכו פרטי הדינים דמורדין כו' " הם בסימנים האחרונים שבחו"מ. כשילמדו ויקיימו כל דיני השו"ע מתחילת אורח חיים עד לסימנים אלו, אז

יפסקו דינים אלו אי. כוונתו בזה: כשעושים ליהודי דבר שהוא היפך הטובה וטוענים שכן הוא עפ"י תורה הרי (נוסף על שאפשר שטועה הוא בההלכה) אפשר שעושה כן מצד איזה פני, או לפי שבטבעו הוא איש רע, ומטעה את עצמו שעושה כן מצד היראת שמים שבו זי, משא"כ כשעושה טובה ליהודי, אין שום ספק כלל, שמצוה הוא עושה.

(30) ברכות י עמוד א. הנהו ברינא דהוה בשבביותה דרבי מאיר נהו קא מצערו ליה טובא. הנה קא בעי רבי מאיר רחמי עלניהו כי היכי דלימותו. אמרה ליה ברוך דביתיה: מאי דעתך — משום דכתיב "יתמו חטאים", מי כתיב "חוטאים"? "חטאים" כתיב. ועוד, שפיל לסיפיה דקרא "ורשעים עוד אינם", פיון ד"יתמו חטאים" "ורשעים עוד אינם"? אלא בעי רחמי עלניהו דלהדרו בתשובה, "ורשעים עוד אינם". בעא רחמי עלניהו, ונהדרו בתשובה.

(32) אגרת הקדש סימן כה. והוא, בהקדים מאמר רבותיגורנזכרונם לברכה: "כל הכועס כאילו עובד עפ"י וכו'", והטעם מוכן ליודעי בינה, לפי שבעת כעסו נסתלקה ממנו האמונה, כי אילו הנה מאמין ששאת ה' היתה זאת לו — לא הנה כעס כלל. ואף שגורנזכרונם שהיה בעל בחירה מקללו או מכהו או מזיק ממונו ומתחייב בדיני אדם ובדיני שמים על רוע בחירתו, אף-על-פי-כן, על הניזק כבר נגזר מן השמים, והרבה שלוחים למקום. ולא עוד, אלא אפילו בשעה זו ממש שמכהו או מקללו — מתלבש בו פח ה' ורוח פיו יתברך המטיהו ומקיימו, וכמו שכתוב: "פי ה' אמר לו קלל", והיכן אמר לשמעאי? אלא שמחשבה זו שנפלה לשמעאי בלבד ומוחו — ירדה מאת ה', ו"רוח פיו המטיה כל צבאם" היתה רוחו של שמעי בשעה שדיבר דברים אלו לדוד, כי אילו נסתלק רוח פיו יתברך רגע אחד מרוחו של שמעי — לא יכול לדבר מאומה.

לקוטי שיחות חלק יד. ראה הערה 24.

(34) לקוטי תורה שם צ עמוד ב. ואני אראה בשונאי. פי' ואני אראה שיהיה בבחי' גילוי הוא ע"י שונאי דוקא דהיינו ע"י אתהפכא חשוכא לנהורא ולמען דעת כל עמי הארץ כו' שאז נעשה בחי' ראי'.

מאמרי אדה"ז שם. ואני אראה בשונאי, פי' אראה הו"ע התגלות יתירה, כמו ע"י שמחה דחג הסוכות שנגלה העלם האור כנ"ל, אין זה אלא כשמסך מבדיל דקליפות נה"ב מתבטלת כו' ואתהפכא חשול"נ כו' וכמ"ש למען דעת כל עמי הארץ כו' וכנ"ל שאז יש בחי' יחוד וזיווג ב' השמחות יחד כנ"ל, והוא בשמע"צ דוקא. והיינו בשונאי דוקא, כשמתהפכים לטוב, אז אראה בהתגלות ממש וד"ל.

(35) תמיד לב עמוד א. עֲשֶׂה דְּבָרִים וְשֹׁאֵל אֶלְפִסְנָדְרוֹס מוֹקֵדוֹן אֶת זִקְנֵי הַנֶּגֶב... אָמַר לָהֶם: אֵינִין מִתְקַרִּי חֲסִים? אָמְרוּ לֵיהֶ: אֵינְהוּ חֲסִים – הָרֹאֶה אֶת הַנּוֹלָד .

(36) תורה אור משפטים עה עמוד א. (ופי' ראה הוא ע"פ מארז"ל הסתכל בשלשה דברים הסתכל דוקא בבחי' ראה בעין השכל כמו אדם המבין בחכמתו ורואה שיבא עליו איזה דבר טוב או רע אע"פ שרחוק הזמן שיבא הדבר הנה מפני הסתכלות שכלו הוא כאלו רואה מיד בעיניו וכאלו הובא עליו ומתיירא מאד אם רע הוא או שמח אם טוב הוא. אבל בחי' שמיעה דהיינו בחי' התבוננות בלבד במחשבה עמוקה כמו אם שומע מאחרים שיבא הדבר לא יפול עליו כ"כ היראה או השמחה מהדבר מפני שאין עדיין הדבר בהתגלות גמור אע"פ שמתבונן בו אינו כאלו רואה בעיניו ממש כו' וזהו שאמר הסתכל בשלשה דברים כו' שיהיה ענין התבוננות אלקות אצלואדם המבין בחכמתו ורואה הדבר אע"פ שרחוק כו' כי איזהו חכם הרואה את הנולד כו' משא"כ בחי' שמיעה היא מבחי' בינה היינו שמבין אחדות ה' איך שכולא חד ושכל העולמות בטלים ומבוטלים כאין נגדו ושהכל בהשפעת חיותו ית' ובו אין שינוי כו' כידוע כל ענין אחדות ה' אע"פ שמתבונן בו הדק היטיב וכל עומק מחשבתו טרוד בה והרי נקבעה האמונה בלבו מאד מ"מ הוא רק ע"ד שמיעה והבנה לבד ואין הענין בהתגלות גמור כאלו רואה בעיניו ולפיכך כשיסיר מחשבתו אף לפי רגע פונה לדרכי תאויה כו'. משא"כ כשענין האחדות בהסתכלות חכמה שהוא מקור הבינה קודם שיבא הענין להתבוננות והרחבה כו' הוא ממש כמו ראיית העינים ואי אפשר לו בשום אופן להסיר מחשבתו וכל המדות מענין האחדות ובכל עשיותיו ועניניו דבוק בו ית' דביקות נפלא מפני היותו רואה המלך בעיניו. וזה היה בזמן קבלת התורה וכל העם רואים את הקולות

רואים את הנשמע ולאחר שחטאו הוריד מבחי' זו לבחי' שמיעה שהיא בחי' בינה ויכלו לחטוא כו' נמצא חכמה היא בחי' ראה. ובינה היא בחי' שמיעה. ונודע דאבא מקנן באצי' ובינה בבריאה לכן הנשמות דבריאה אין בהם בחי' ראה רק שמיעה והבנה. וע"כ נקרא זרע בהמה. משא"כ נשמות דאצי' שם גלוי בחי' חכמה וראה ונקרא זרע אדם כו'. והנה בחי' הממוצעת המחבר ומזווג חכמה עם בינה הוא הדעת. דעת הוא לשון התקשרות כמ"ש והאדם ידע כו'. דהיינו שיהיה מקושר בעומק נקודת הלב במחשבת הבינה שמתבונן משא"כ בינה לבדה היא היות הענין במחשבה לבד ואין נוגע לעצמותו דהיינו ללבו כלל אבל שיהיה רעותא דלבא התלהבות לבבו ודביקותו בהענין שמחשב עד שיהיה כולו בהענין דבוק מאד בכל חושי גופו זה נקרא דעת הוא גורם שיתחבר בחי' חכמה לבינה דהיינו שיגרום ברוב חוזק ההתבוננות עד שיהיה בהבינה בחי' ראה ראת החכמה כנ"ל. ולכן בחי' זרע אדם היינו נשמות שיש בהם בחי' הדעת שהוא הממשיך גלוי החכמה והראה בהתבוננות שיבא לבחי' ומבשרי אחזה אלוה ממש. משא"כ כשאין בו בחי' דעת הנ"ל הממשיך גלוי החכמה כו' אז הוא רק בבחי' שמיעה והבנה לבדה מבחי' בינה דמקנא בבריאה וע"כ נק' זרע בהמה כו').

לקוטי תורה צו יז עמוד ב. וענין ראה זו בבחי' חכמה עצמה ממש יובן ע"ד מ"ש בפע"ח שער ק"ש שעל המטה פ"א גבי האריז"ל שבשעת השינה ביום השבת שמע בשיבה של מעלה בפ' בלק ובלעם דברים נפלאים מה שלא יכול לפרשם בשמונים שנים רצופים. וזה תמוה לכאורה איך יכול לתפוס במחשבתו בשעה א' מה שצריך לומר בדבור פ' שנה עם היות שהאותיות המחשבה נק' אתון רברבין לפי שבמחשבה משיג במעט זמן מה שצריך ע"ז בדבור זמן רב ועיין בזח"ב תרומה דקל"ב א' (שלכך בשבת אומרים א"ב אל אדון כו' שכל אות יש בו ד' או ה' תיבות כו' לפי שא"ב זה הוא מבחי' אתון רברבין כו' דהיינו מחשבה כו') מ"מ היינו שמשיג במחשבה ברבע שעה מה שצריך לדבר שעה או שתיים. אבל שישגי במחשבה בשעה א' מה שצריך לומר ס' או פ' שנה זהו נמנע. אבל הענין הוא שהשגתו היה בבחי' ראה דהיינו ראיית עצמיות החכמה ולא כמו שמתלבשת בבינה והשגה בבחי' אותיות והיא למעלה מעלה מבחי' השכל כמו שמלובש בהשגה ואותיות עד שיתכן שמה

שמשגיג בבחי' ראיית החכמה בשעה ושנים כשירצה להלבישה באותיות יצטרך ע"ז זמן ס' או פ' שנה וכענין השתלשלות הזמן מלמעלה מהזמן דאלף שנה בעיניך כיום אתמול כו' ועד"ז ביקש משה אעברה נא ואראה את הארץ כי במשה כתיב וירא ראשית לו ורצה משה להמשיך בחינה זו בכנ"י שנקראת ארץ חפץ ולא פעל ולכן נאמר ועתה ישראל שמע כו' כ"א לעתיד יהיה גילוי בחי' זו בכנס"י ע"י משיח (וע' בזח"ג ואתחנן דר"ס ע"ב ע"פ אתה החלות כו' ועמ"ש מזה ג"כ בביאור ע"פ והניף הכהן אותם על לחם הביכורים בסופו) ועל דרך גילוי זה הוא שיהיה גילוי טעמי המצות לע"ל ולכן נאמר ע"ז עין לא ראתה כו' יעשה למחכה לו וע' זהר פ' ואתחנן דף רס"ז ע"ב יעשה מאן כו' וזה הוא שילמוד משיח. וע"ז נאמר הנה ישכיל עבדי כו' שיש בבחי' זו ג"כ עליות לאין קץ כו'.

(37) ד"ה הוי לי בעזרי שם. והנה דוד מרריגתו הוא ספי' המל' וכתוב ואני תפלה דאני בחי' מלי הוא תפלה, אבל התעסקותו של דוד הי' בפנימי' התורה, ובזה חפץ לברר בירורים תפלה הוא בירור והעלאה ותורה המשכה וגילוי אבל הברור ע"י התורה הוא בדרך דחיי וכמ"ש ולהבדיל בין הטהור ובין הטמא. וזהו זמירות היו לי חקיק' כו' שבכח התורה זמר עריצים וע"ר נתן עיניו בו ונעשה גל של עצמות וכה"ג, אבל באמת הנה לא לתהו בראה אלא לשבת יצרה להתעסק בעבודת הברורים ולהמשיך גילוי אור בעולם, ולכן נעשה ע"ז. וזהו הוי' לי בעזרי כו' דעזרי קאי על הברורים המתבררים שהם העוזרים האמיתיים של האדם, וע"ד התלמידים שנקראים בנים וכן הוא הניצוצות המתבררים. וזהו הוי' לי בעזרי דכאשר עוסק בעבודת הברורים ע"פ סרר העבודה אז הנה הוי' לי שמאיר לו גילוי שם הוי' וכאשר הוי' לי בעזרי דכאשר ע"י עבודתו במס"ן גורם ופועל אשר גם בהעוזרים יהי' גילוי שם הוי' הנה אז ואני אראה בשנאי שהוא ע"ד חיל בלע ויקיאנו דע"י עבודתו הוא מוציא את הניצוץ והרע מתבטל מאליו כמבו' במ"א בענין הקהה את שיניו, דרש"ע כשלוקחים אצלו השי"ן נשאר רע, ורע אין לו קיום מצ"ע. וזהו כל הבא לטהר מסייעין לו לי רבים שהם ריבוי הניצוצות המתבררים על ירו. וזהו לטהר פועל יוצא דע"י ההזדככות והגילוי אור בעולם הנה הוא מטהר גם אחרים ובפרט בת"ת דרבים תורה אור והוא זכות הרבים. וזהו

בקשת דוד ואני אראה בשנאי דהגם שהיו ביניהם כמו דואג ואחיתופל ונראים כעושים ע"פ התורה הנה ואני אראה בשנאי, שיתגלה האמת שהם שונאי הוי' שאינם חפצים בגילוי אלקות היינו גילוי שם הוי' כ"א חפצם הוא בטבע ושכל אנושי והוא היפך היחור האמיתי דהוי' ואלקים כולא חד.

תניא ס"פ א. מה שאין כן נפשות אומות העולם, הן משאך קליפות טמאות, שאין בהן טוב כלל, כמו שכתוב בעץ חיים שער מ"ט פרק ג'.

סנהדרין מד עמוד א. "חטא ישאל". אמר רבי אבא בר זבדא: אף על פי שחטא, ישאל הוא. אמר רבי אבא: היינו דאמרי אינשי: אסא דקאי ביני חלפי, אסא שמיא, וקסא קרו ליה.

תניא ספי"א. אך מי שאינו מתקרט לעולם, ואין באים לו הרהורי תשובה כלל – נקרא "רשע ורע לו", שיהרע שובנפשו הוא לבדו נשאר בקרבו, כי גבר כל כך על הטוב עד שנסתלק מקרבו ועומד בבחינת מקיף עליו מלמעלה. ולכן אמרו רבותינו זכרונם לברכה: "אפל בי עשרה שכינתא שריא".

שה"ג.** לקוטי שיחות חלק א עמוד 252. לויט דעם קען מען דער- קלערן, אז דאס וואס עס שטייט ואמור לו אילו הי' שם לא הי' נגאל, מיינט מען ניט מיט דעם מדחה זיין חס ושלום דעם בן רשע, אדרבה, מען מיינט אז מען דארף אים מבאר זיין דעם נועם פון תורה, וואָרום פועל'ן אויף יענעם קען מען בעיקר דורך קירוב. בשעת דער אויבערשטער האָט גע- זאָגט אנכי הוי' אלקיך לשון יחיד, איז ביי יעדער אידן איינגעקריצט געוואָרן אז אלקיך, זיין כח וחיות, איז אנכי הוי'. ומצד תורה, איז יעדער איד, ווער עס זאל ניט זיין, מוז אויסגעלייזט ווערן, וואָרום ער איז נוגע אין כללות הכוונה כנ"ל. און דאָס מיינט ואמור לו אילו הי' שם לא הי' נגאל, שם דוקא אין מצרים פאר מתן תורה, אָבער מצד תורה, וועט אויך ער נגאל ווערן. און דורך דעם וואָס מען ווייזט אים דעם נועם פון תורה, פועליט מען אין אים א קירוב לאבינו שבי שמים.

לקוטי שיחות חלק יא עמוד 2. וכמדובר כמה פעמים בפ' לשון חז"ל בהתשובה לשאלת הבן רשע בהגש"פ: אילו הי' שם לא הי' נגאל לכאורה תמוה: מהו הצורך

ומהי התועלת לאמור לרשע ענין שי אין לו שייכות להסדר" שהוא זכר ליצי"מ? והביאור הוא, שאין הכוונה בזה לדחות את הבן רשע" מה" סדר" ולהודיעו שהגאולה היא ממנו והלאה, כ"א אדרבה, בהתשובה אליו מדגישים שרק שם (במצרים) לא הי' נגאל", אבל בגאולה העתידה, מכיון שי היא לאחר מ"ת גם הוא עתיד להגאל; במילא נתעורר להפעולה הנפלאה דמ"ת, אשר מאז אמר הקב"ה אנכי ה' אלקיך, ל' יחיד, נמשך הוי' להיות כחו וחיותו של כאו"א מבנ"י, ולכן כל בן ישראל, גם רשע כמותו, מובטח הוא שע"י כחו זה סופו להגאל.

סנהדרין פרק י משנה ב. שְׁלֹשָׁה מַלְכִּים וְאַרְבָּעָה הִדְיוּטוֹת אֵין לָהֶם חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא. שְׁלֹשָׁה מַלְכִּים, יִרְבָּעָם, אֶחָאָב, וּמְנַשֶּׁה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, מְנַשֶּׁה יֵשׁ לוֹ חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא, שְׁנָאָמַר (דברי הימים ב לג) וַיִּתְּפֶלֶל אֵלָיו וַיַּעֲתֶר לוֹ וַיִּשְׁמַע תְּחִנָּתוֹ וַיָּשִׁיבֵהוּ יְרוּשָׁלַּיִם לְמַלְכוּתוֹ. אָמְרוּ לוֹ, לְמַלְכוּתוֹ הָשִׁיבוּ וְלֹא לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא הָשִׁיבוּ. אַרְבָּעָה הִדְיוּטוֹת, בִּלְעָם, וְדֹאֵג, וְאַחִיתָפֶל, וְגִתְיָ:

אפילו ווען דער מזיק וואלט אים וועלן טאן שלעכטס. די בחירה וואס מען האט געגעבן א מענטשן איז נאך בשייכות צו זיך אליין, ניט בנוגע א צווייטן²².

לפי זה שטעלט זיך א קשיא: פון דעם וואס דער גולן האט צוגע'גולט פון גול א געוויסע סומע געלט אויף א משך זמן, איז דאך ברור, אז אזוי איז אויף דעם גול גזור געווארן מן השמים, ובמילא אויך ווען דער גולן וואלט עס ניט גע'גולט, וואלט סיי ווי געפעלט באם גול די סומע געלט במשך דער צייט, און ער וואלט ניט געקענט האנדלען

(22) אעפ"כ אמרו בנוגע להשפעת הטוב (ב"ק צב, ב) חמרא למרי' טיבותא לשקיי, והטעם - כיון שהשליח הוא בעל בחירה צריך להודות לו (דרמ"צ ו, ב) - וזהו גם הטעם מה שנצטוונו בכבוד אב ואם כמצוה שכלית - להיותם בעלי בחירה (ד"ה מים רבים תשי"ז (סה"מ מלוטק ח"א ע' נד) ס"ד, ובכ"מ. לקו"ש יתרו תשנ"ב). ואי"ז סותר למ"ש כאן (מאגה"ק) - כי שאני השפעת הטוב מהשפעת היפך הטוב, בשתיים:

(א) גם בהיפך הטוב, מתחייב המזיק בדיני אדם על רוע בחירתו (אגה"ק שם). אלא שמוכן, אשר לחייבו (ולעשו) בדיני אדם - מוטל על "שופטים (ושוטרים)", ופשיטא דלא על הניזק הנוגע בדבר ויחם לבבו (ושאני דין גואל הדם), משא"כ בנוגע לשכר וטובה, הרי גם המקבל את הטובה הוא ככל ישראל, שצריכים לשבח את משפיע הטוב על טיב בחירתו. ואדרבה: מכיון שהוא קיבל ממנו את הטוב, צריך להודות לו יותר מהשאר.

(ב) בהשפעת הטוב, השליח מוסיף (לפעמים) בההשפעה שמלמעלה (ואפשר להוסיף - כמו שמועלת תפלת צדיק עליו או ברכתו וכיו"ב) - ראה תוספות (ד"ה חמרא ב"ק שם, (ומש"כ בדרמ"צ הוא אליבא דפרש"י). ואולי יל"פ כן גם בדרמ"צ ע"פ הדיוק ושינוי שם: "כי אין כו' בחירה כלל להשפיע כך או כך כו' ומ"ש כו' טיבותא כו' היינו כי כו' הוא בעל בחירה" (מרשימת כ"ק אדמו"ר שליט"א).

אויף אט דעם ביאור איז פאראן א קשיא פון תניא:

עס שטייט אין תניא²³, אז בשעת א מענטש באגייט אן אומרעכט לגבי א צווייטן, האט דער ניזק ניט וואס צו זיין אין כעס אויף דעם מזיק, ווייל דער הניזק וואס ער האט געליטן, איז אויף אים גזור געווארן מן השמים; אויך ווען דער מזיק וואלט עס אים ניט געטאן, וואלט ער געליטן דעם שאדן.

אין כאטש דעם מזיק קומט אן עונש פאר זיין אנטאן דעם שאדן, ווייל ער איז א בעל בחירה און האט געקענט בוחר זיין ניט צו טאן דעם מעשה ההיזק²⁴ (און דער גור וואלט זיך אויס-געפירט אויף אן אנדער אופן - ווא"ר רום "הרבה שלוחים למקום") - איז דאס נאך א חשבון וואס איז גוגע דעם מזיק, צום ניזק אבער האט עס קיין שייכות ניט, ער וואלט אלץ איינס געליטן דעם הניזק, ווייל אזוי איז אויף אים גזור געווארן מלמעלה (און אויב עס וואלט אויף אים ניט גזור געווארן, וואלט אים גארניט געשאדט

ועד"ז יש לומר בתשלומי כפל וד' וה', שעיקר טעם החיוב הוא קנס להגנב. אלא שמ"מ צריך לשלם הקנס למי שגנב ממנו, לפי שביטל מעותיו. (ולהעיר מפירוש רש"י משפטים (כא, לו), שטעם הראשון הוא בנוגע להגנב, וטעם השני -- "שביטלו ממלאכתו". וראה בארוכה לקו"ש חט"ז ע' 259 ואילך).

(20) אגה"ק סכ"ה.

(21) ראה ג"כ רמב"ם הל' תשובה ספ"ו.

שממשמעות לשונו "וענין כו'" (ולא "ועוד", וכדומה) משמע שבא בהמשך לדלעיל מיני' - שבוה בא לבאר עיקר טעם החיוב (והשיעור חומש). והטעם ד"מעותיו בטלים אצלו" הוא רק על זה מה שנתנת החומש הוא להגנול.